

## **Kamila Hokrová, „Pražští rabíni přelomu 19. a 20. století: K charakteru pražského rabinátu“: Posudek bakalářské práce**

Náboženský život českých Židů obecně a dějiny pražského rabinátu v pojednávaném období (1870–1938) stojí dosud stranou historického výzkumu. Disponujeme vynikajícími pracemi k formování české židovské společnosti jako takové i k charakteru tvořících se židovských identit (Kieval, Čapková), avšak podrobnější popis náboženského života zatím postrádáme. Zde předložená bakalářská práce si pochopitelně nemůže klást ambice na řešení otázek, které je třeba si k náboženskosti českých Židů v daném období klást, jasně však prokazuje, o jak významné badatelské pole se jedná a naznačuje některé směry, kterými by se měl další výzkum ubírat.

Práce je členěna do čtyř kapitol. V prvních dvou kapitolách, založených zejména na pracích Hillela Kievala a Kateřiny Čapkové, ale pro počátek období také třeba na německé práci Ruth Kestenberg-Gladstein, autorka předkládá historický kontext, do nějž následně zasazuje třetí a čtvrtou kapitolu, v nichž již postupuje samostatněji a jež tvoří vlastní jádro práce. Úvodové kapitoly jsou důležité jak obsahově, tak formálně. Z obsahového hlediska dovolují téma kontextualizovat (ačkoli by se tak mohlo dít stručněji), z formálního hlediska prokazují schopnosti autorky bezchybně pracovat se sekundární literaturou.

Třetí kapitola (s. 30–38) se věnuje pražskému rabinátu jako instituci. Předkládá přehled jeho fungování od sklonku 18. do počátku 20. století. Autorka zmiňuje důležitou skutečnost, že již v raném novověku se rabín stává ve střední a východní Evropě zaměstnancem obce, jehož pozice jakožto obecního rabína (*rav ha-kehila*) vzniká na základě časově omezené smlouvy. Autorka logicky klade důraz na moderní transformace, k nimž došlo často v důsledku vnějších zásahů do postupně deinstalované židovské autonomie: vyžadováno je sekulární vzdělání jako podmínka vykonávání rabínského úřadu, legislativní změny závěru 19. století, zejména zákon z roku 1890, upravující poměry náb. obcí, včetně postavení rabínů (zde autorka vychází přímo z pramene).

Autorka si všímá důležité skutečnosti: V českých zemích dochází během 19. století k postupnému zániku tradičních ješivot, tedy učilišť, ve kterých adepti získávali rabínské aprobace (jako poslední zanikla ješiva v Golčově Jeníkově roku 1881. Současně však nevznikají učiliště moderní, jimiž jsou rabínské semináře (jak autorka upozorňuje, nejvýznamnější existovaly ve Vratislavi, Berlíně, Vídni a Budapešti). Zatímco tento stav bývá typicky (a nikoli mylně) chápán jednoduše jako odraz sekularizace českých Židů a jejich omezeného demografického růstu, autorka si všímá důležitých důsledků i ne zcela zřejmých důvodů této skutečnosti: /1/ V českých zemích a specificky v Praze vzniká nedostatek rabínů, kteří musejí být v daném období „importováni“ zvenčí. /2/ Snahy o založení vlastního rabínského semináře existovaly již od počátku 19. století a oživeny byly znovu v období první republiky. Autorka si zde všímá indicií, podle nichž důvody, proč k založení nedošlo, mohly ležet i uvnitř rabinátu samotného. Tuto tezi by bylo vhodné v budoucnu rozpracovat. /3/ Na základě vyjádření v dobovém židovském tisku autorka ukazuje, že pražský rabinát byl vnímán mimo jiné i prizmatem národnostních a zejména jazykových bojů. V obci, která je odkázána na rabíny „cizince“, se ozývají kritické hlasy, napadající jejich neznalost češtiny a kulturní odcizenost. Současně tato vyjádření odhalují, že důvody pro tuto situaci ležely mimo jiné i v absenci ekonomického zajištění rabínského úřadu, takže z českých zemí do rabínských

seminářů neodcházeli téměř žádní studenti. Je důležité, že kritika tohoto stavu (jak autorka ukazuje, ale nedostatečně zdůrazňuje) vycházela i z kruhů, od nichž bychom ji možná nečekali. Tak autorka cituje Kamila Kleinerta, tajemníka Svazu Čechů židů v článku pro *Rozvoj* (s. 34): „Je to, zdá se, bludný kruh: nemáme rabínů, protože jim neplatíme a neplatíme jim proto, že vlastně žádných rabínů nemáme.“

Čtvrtá kapitola (s. 38–58) sestává z medailonů celkem jedenácti pražských rabínů, aktivních v pojednávaném období. Autorka v jednotlivých profilech klade důraz na některé podstatné analytické kategorie: jazyková identita, společenské pozadí, místo, odkud daný rabín pocházel, typ učiliště, ve kterém studoval a následně jeho intelektuální profil. U některých rabínů tak vystupují do popředí jejich akademické snahy (Saul Izák Kaempff, Heinrich Brody), u jiných zájmy politické (Aladár Deutsch, Samuel Arje). Je důležité, že pokud se autorce podařilo získat bohatší prameny (např. Kaempff), všimá si roviny sebe prezentace, zřetelné z peritextové roviny tiskem vydaných pramenů.

Z již zmíněného je zřejmé, že jako školitel práci hodnotím kladně, proto se v následujícím omezím na kritické poznámky, které by mohly autorce pomoci práci v budoucnu rozvinout:

1. Práce staví jednak na kvalitní sekundární literatuře, jednak na (zejména) tištěných ramenech. V další fázi by bylo třeba přihlédnout k archivním materiálům ve fondech archivu ŽPM (v bakalářské práci se práce s archiváliemi nepředpokládá, především však původní plány na jejich alespoň náznakové využití zhatila hygienická situace, v jejímž důsledku byl archiv po většinu období, kdy práce vznikala, uzavřen).

2. Kladně je třeba hodnotit, že autorka pracovala s prameny, které byly za dané situace dostupné, včetně dobového židovského tisku. S prameny pracuje kriticky a je si vědoma subjektivního charakteru osobních vyjádření. Jak jsem již naznačil, v řadě případů by však autorka mohla být odvážnější při interpretaci pramenů. Často se jí daří vyhmátnout obsahově bohatý pramen, který pak zůstává na interpretační rovině nedostatečně využit a je jen jaksi předkládán čtenáři.

3. Čtvrtá kapitola je členěna přehledně podle jednotlivých rabínů, takže získáváme (vlastně poprvé) systematický přehled osobností, které působily ve funkci pražského rabína v daném období. Cenou za tuto přehlednost je oslabení komparativní roviny. Autorka sice u každého rabína sleduje tytéž analytické kategorie, kdyby však text byl členěn podle nich (původ, vzdělání, intelektuální profil atd.), možná by se podařilo zřetelněji indikovat některé vývojové trendy při výběru pražských rabínů. Autorka předkládá určitou syntézu v závěru práce, ten je však spíše stručný a řada historiograficky cenných podnětů tak zůstává skryta v jednotlivých medailonech.

4. Autorka v závěru formuluje řadu otázek, které z materiálu předložené bakalářské práce vycházejí. Lze jen doporučit, aby se autorka tématu dále věnovala. Přítomná práce je velmi kvalitním preliminárním vymezením badatelského pole pro dosud nezpracované téma a autorce tak poskytuje vynikající východisko pro další práci.

**Předloženou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „výborně“.**

doc. PhDr. Pavel Sládek, Ph.D.

22. srpna 2020